

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เมื่อแรกเกิดมนุษย์และสัตว์นั้น ไม่มีอะไรคิดตัวมา นอกจากสิ่งที่เป็นกรรมพันธุ์ทางเชื้อชาติและสิ่งที่เป็นสัญชาตญาณ มนุษย์และสัตว์พอเกิดมาก็มีแผนดินที่อยู่ มีลมอากาศสำหรับหายใจ และมีสิ่งอื่นอีกหลายอย่าง สิ่งที่ถูกกล่าวเหล่านี้ธรรมชาติเป็นผู้ให้ไว้ จึงกล่าวได้ว่าเป็นมรดกแห่งธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์และสัตว์เป็นทายาท เหล่านี้มนุษย์และสัตว์จึงได้ชื่อว่า เป็นสัตว์โลก เพราะมีส่วนได้รับมรดกแห่งชาติร่วมกัน

สัตว์เกิดมาแล้วจะแสวงอาหาร จะทำรูปร่างเป็นที่อยู่อาศัย จะสืบพันธุ์และดูแลลูกหรือจะกระทำอะไรอย่างอื่นอันเป็นวิถีแห่งชีวิต ถ้าพ่อแม่เคยทำกันมาอย่างไรก็ทำกันไปอย่างนั้น โดยสัญชาตญาณไม่มีการฝึกสอนอบรมและเล่าเรียนเหมือนอย่างมนุษย์ และสิ่งที่เกิดสร้างขึ้น เค็มมีอยู่อย่างใดก็มีอยู่อย่างนั้น ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหรือผลิตสร้างให้เปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ที่ดีกว่ามาเพิ่มเติมหรือแทนของเก่า

ส่วนมนุษย์แตกต่างกับสัตว์อื่น เพราะรู้จักเปลี่ยนแปลงปรับปรุงสิ่งต่าง ๆ ให้มีแปลกมีใหม่ หรือให้ดีกว่าของเดิมเป็นวิวัฒนาการโดยลำดับมา เพื่อความเจริญในวิถีชีวิตของตน หรือให้อยู่ที่กินดีมีความผาสุก รู้จักขจัดขจัดเกลาสิ่งที่เห็นว่าไม่ดี ซึ่งมีคงอยู่เป็นสันทานในตน ให้ออกห่างจากจิตใจเป็นลำดับ เพื่อให้มีความคิดความรู้สึก และความประพฤติปฏิบัติเป็นไปในทางดีงาม สิ่งที่เกิดขึ้นเพื่ออยู่ที่ดี เป็นเรื่องสร้างทางวัตถุให้เจริญแก่ตน ส่วนสิ่งที่ชั่วและไม่ดี ซึ่งมีคงอยู่ในสันทานและท้องถื่นขจัดให้หมดไป เป็นเรื่องสร้างสิ่งทางจิตใจให้มีความมั่งคั่งงาม

เด็กที่เกิดมาย่อมได้รับการศึกษาอบรมและเรียนรู้เรื่องเหล่านี้ในชั้นต้น จากพ่อแม่ของตน และจากคนอื่นที่เป็นผู้ใหญ่มาก่อน มนุษย์รู้จักพูดรู้จักหุงข้าวต้มแกง รู้จักแกงตัวและรู้จักอะไรอื่น ๆ อีกมากมาย ก็เพราะจำและเอาอย่างหรือเรียนรู้มาจากผู้ใหญ่ก่อน ผู้ใหญ่รู้เรื่องเหล่านี้มาจากไหน ก็ได้แบบอย่างมาจากคนอื่น ๆ ที่เกิดมาก่อนต่อเนื่องเป็นลำดับย้อนหลังขึ้นไปจนถึงสมัยดั้งเดิม

สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้เรียนรู้มานี้ ไม่ใช่เรียนรู้มาจากคนหนึ่งหรือสองคน แต่ว่าได้เรียนรู้มาจากคนในส่วรวม ผู้ที่เกิดมาในสังคมมนุษย์หมู่ไหน ก็ได้เรียนรู้สิ่งเหล่านั้นมาจากสังคมมนุษย์ของหมู่นั้น และสะสมเพิ่มพูนและรักษาสิ่งเหล่านี้ ก็สืบทอดเป็นประเพณีกันมาไม่ขาดตอน คนอยู่ในสังคมหมู่ใด ก็มีความคิดเห็นความรู้สึก ความประพฤติ และแสดงกิริยาอาการ หรือท่าใด ๆ ก็ลงรูปเป็นนิสัยแบบเดียวหรือพิมพ์เดียวกัน และสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็น ภาษา ศิลปะ ความเชื่อถือ ระเบียบประเพณี เป็นกัน เช่นไทยว่าในส่วนรวมก็เป็นอย่างของไทย ชาตินั้นว่าในส่วนรวมก็เป็นอย่างของชาตินั้น จะเหมือนกันที่เกี่ยวหาไม่

สิ่งที่กล่าวมานี้ กล่าวได้ว่าเป็นสมบัติส่วนรวม หาใช่เป็นสมบัติของส่วนตัวโดยเฉพาะไม่ เพราะฉะนั้นสิ่งเหล่านี้จึงเป็นมรดกแห่งสังคม ซึ่งคนในสังคมเป็นผู้รับและรักษาไว้ เพราะสิ่งเหล่านี้แต่ละอย่างไม่ใช่มีขึ้นเอง หรือมีอยู่แล้วตามธรรมชาติ มนุษย์ก็คิดค้นปรับปรุงและประดิษฐ์สร้างขึ้นด้วยความยากลำบากที่ควรรับและรักษาไว้ก็เพื่อถ่ายทอดให้คนในสังคมของคนจะได้นำมาคิดค้นหรือประดิษฐ์สร้างขึ้นใหม่เอาเองให้ลำบาก ซึ่งอาจจะประสบความผิดพลาด ได้รับความยุ่งยากและเดือดร้อนก็ได้ กว่าที่จะคิดทำสำเร็จขึ้นได้เองโดยไม่มีของเดิมเป็นครูมาก่อน

มีตำนานของไทยอยู่บทหนึ่งว่า "เงินตามหลังผู้ใหญ่ สุนัขไม่กัด" เพราะผู้ใหญ่มีความจักเจนมาก่อน สิ่งใดกินได้หรือกินไม่ได้ ถ้าจะท้องรู้เอาเองก็จะท้องทดลองกินดูก่อน ถ้ากินเอาสิ่งที่เป็นพิษก็เดือดร้อน พ่อขุนรามคำแหงทรงคิดตัวอักษรไทยขึ้น ก็ควยอาศัยตัวอักษรขอมเป็นครู แต่ทรงรู้จักคิดเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงให้เหมาะกับภาษาไทย แล้วก็ได้อาศัยตัวอักษรไทยของพ่อขุนรามคำแหงนี้เป็นหลัก รู้จักคิดเปลี่ยนแปลงแก้ไขเรื่อยเป็นลำดับมาจึงได้รูปเป็นอยู่ทุกวันนี้ ถ้าไปแก้ไขแต่ไม่ดีกว่า หรือไม่เข้ากับจิตและความรู้สึกของส่วนรวมที่ต้องการ ก็แก้ไขไม่ลุล่วงได้เร็ว

โดยเหตุสิ่งที่สืบทอดจนลงรูปเป็นประเพณีมานี้ฝังลึกอยู่ในใจของคนในส่วรวมคนเหล่านี้ แต่บางคนจึงรู้สึกว่สิ่งที่ตนถือและสืบทอดเป็นประเพณีกันมา เป็นความจริงและถูกต้องเสมอไปจะเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือล้มเลิกไปไม่ได้ แต่ความจริงหาเป็นเช่นนั้นไม่ เพราะสิ่งที่กล่าวนี้มีลักษณะเป็นองค์ประกอบ หรือสังขธรรม คือปรุงแต่งขึ้น ก็ต้องเป็นไปตามเงื่อนโซของสิ่งนั้น คือ จะอยู่ที่ไหนเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยของสิ่งเหล่านั้นหาไม่

ถ้าอยู่ใต้วงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงก็ถึงแก่ความเสื่อม และความตายเป็นธรรมดา

โดยเหตุที่สังคมของมนุษย์ไม่ได้อยู่รวมในดินเดียวกันหมด แต่อยู่แยกกันในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งมีสิ่งแวดล้อมในทางภูมิศาสตร์ และประวัติศาสตร์ไม่เหมือนกัน และไต่ผ่านเหตุการณ์ในชีวิตของสังคมขึ้นลง ๆ มาไม่เท่ากัน สิ่งที่เกิดขึ้นสัมพันธ์กันมาจึงแยกทางเดินกันไปต่าง ๆ แม้ในประเทศชาติเดียวกัน แต่ละถิ่นก็มีความเป็นไปในทางที่สัมพันธ์กันมาไม่เหมือนกัน

สรุปวัฒนธรรมนั้นคือ วิถีหรือค่านิยมแห่งชีวิตของมนุษย์ซึ่งมาอยู่ร่วมกัน เรื่องต่าง ๆ ที่มนุษย์ปรุงแต่งเสริมสร้างขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ยึดถือหรือไม่ได้เรียกได้ว่าเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น ดังนั้น เราจะทราบได้ว่า มนุษย์ชาติใดมีวัฒนธรรมเป็นอย่างไรก็ให้ดูจากเรื่องต่าง ๆ ที่มนุษย์ในชาตินั้น ๆ ปรุงแต่งหรือทำขึ้น ลักษณะที่สำคัญของวัฒนธรรมคือ จะต้องเรียนรู้ได้ ต้องถือปฏิบัติร่วมกัน และต้องถ่ายทอดจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง จากกลุ่มหนึ่งไปยังกลุ่มหนึ่ง วัฒนธรรมนั้นเกิดจากสังคมคือ เกิดจากคนส่วนรวมสร้างขึ้นมา แต่ในขณะเดียวกัน วัฒนธรรมจะเป็นเครื่องคุ้มครองสังคมด้วย หน้าที่ของวัฒนธรรมได้แก่ สร้างมนุษย์ กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ กำหนดการทำมาหากินของมนุษย์ และเป็นวิธีควบคุมสังคมของมนุษย์ให้อยู่อย่างมีระเบียบ มนุษย์จำเป็นต้องช่วยกันรักษาวัฒนธรรมไว้ โดยส่งเสริม ให้แพร่หลายในหมู่ตนเองและผู้อื่น พยายามให้วัฒนธรรมนั้นเป็นมรดกสืบทอดต่อไป และต้องพยายามปรับปรุงเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (วิชานุกร เศรษฐโร 2523 : 17)

ชาติไทยเป็นชาติที่เจริญรุ่งเรือง มีวัฒนธรรมที่เป็นของตนเองมาแล้วในอดีตกาลอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน การที่วัฒนธรรมไทยมั่นคงมาจนถึงทุกวันนี้ ก็เพราะประชาชนปฏิบัติความวัฒนธรรมไทย และมีใช้ปฏิบัติตามแนวทางวัฒนธรรม เท่านั้น แต่ยังคงช่วยกันอนุรักษ์ปกป้องรักษา ส่งเสริมเผยแพร่ และถ่ายทอดให้เยาวชนรับปฏิบัติสืบทอดเป็นมรดกต่อไป มาด้วย (สำราญ อัมพันธุ์ 2524 : 59) จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้กล่าวไว้ในคำนำของหนังสือ เรื่องวัฒนธรรม ว่า

ความเจริญทางวิทยาศาสตร์นานาประการ ในปัจจุบัน ได้ก้าวรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้ระเบียบของสังคมอันสืบเนื่องมาแต่เดิมต้องเคลื่อนที่และเปลี่ยนแปลงตาม

ไปช่วย ความเจริญก้าวหน้าของโลกยิ่งมีมากเพียงใด ความสำคัญของวัฒนธรรมก็
 ทิศความมาเพียงนั้น ถ้าเราเพียงแต่รักษาความเป็นอยู่ของส่วนรวมให้เป็นที่ไปอย่าง
 เดิม ไม่มีการปรับปรุงแก้ไขให้ก้าวหน้าทัดเทียมกับกาลสมัย ก็กลายเป็นสภาพลา
 หลั่ง ไม่สามารถต้านทานต่อเหตุการณ์ของโลกได้ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ถ้าชาติ
 ใด ไม่กระตือรือร้นและเอาใจใส่ในวัฒนธรรมของชาติตน และไม่รู้จักปรับปรุง
 วัฒนธรรมของชาติตนให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ชาตินั้นก็ถึงซึ่งความเสื่อมโทรม
 จนสูญสิ้นชาติไปในที่สุด ครุฑกันขามดาววัฒนธรรมของชาติมีความเจริญก้าวหน้าอยู่
 ถึงแนวที่จะเขาที่อับจนก็ไม่ลมจุ่ม อาจฟื้นมาใหม่ในไม่ช้า และเป็นที่ยังใจว่า ชาติ
 นั้นจะมีแต่ความผาสุกและเจริญรุ่งเรืองทวียิ่งขึ้นเสมอ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้ นานาชาติ
 ทางรู้สึกกันว่า วัฒนธรรมเท่านั้นจะเป็นปัจจัยทำให้ประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรือง
 ถาวรอยู่ยืนนานและวัฒนธรรมในระดับสูงเท่านั้นที่จะเป็นปัจจัยให้ชาติทาง ๆ มีความ
 เขารู้จักต่อกันและช่วยเหลือกันได้ช่วยเหลือกันได้ช่วยเหลือกันได้ช่วยเหลือกัน
 องค์การศึกษาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ขึ้นเป็น
 องค์การสาขาหนึ่งในองค์การสหประชาชาติ มีวัตถุประสงค์จะดำเนินงานส่งเสริม
 ศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อให้บุคคลสันติสุขแก่มนุษย์โลก ทั้งนี้แสดงให้
 เห็นว่า นอกจากการศึกษาและวิทยาศาสตร์แล้ว วัฒนธรรมก็เป็นของสำคัญและจำเป็น
 อย่างยิ่งแก่มนุษย์เช่นเดียวกัน (กองวัฒนธรรม, 2502 : ก-ข)

ข้อความดังกล่าวทำให้เห็นได้ชัดถึงความสำคัญของวัฒนธรรม สมควรที่การศึกษา
 จะมีบทบาทในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างวัฒนธรรมให้แก่คนทุกคนในสังคม เพื่อ
 ประเทศชาติอยู่ได้ ทั้งสามารถก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของโลกและสร้างไว้ซึ่งศีลธรรมอัน
 ดีของประชาชน

แม้ว่าโดยทั่วไปวัฒนธรรมของแต่ละสังคมจะมีลักษณะเฉพาะและมีเอกลักษณ์ที่
 คล้ายคลึงกันก็ตาม แต่ยังมีบางส่วนซึ่งมีรายละเอียด และลักษณะปลีกย่อยที่แตกต่างกันออก
 ไป อย่างไรก็ตาม ทั้งนี้ก็ย่อมจะมีลักษณะของวัฒนธรรมส่วนรวมเป็นเนื้อหาหลักหรือแกนนำ
 อยู่เสมอ ในสังคมไทยก็เช่นเดียวกัน แม้จะมีวัฒนธรรมหลักของชาติที่เหมือนกัน แต่ก็ยังมี
 ลักษณะวัฒนธรรมบางส่วนที่แตกต่างกัน สรุปแล้ว เนื้อหาของวัฒนธรรมมี 2 อย่าง

1. วัฒนธรรมหลัก ได้แก่ วัฒนธรรมที่เป็นหลักของแต่ละสังคมที่จะต้องส่งเสริม
 ให้ดำรงอยู่คู่สังคม เช่น วัฒนธรรมหลักของไทย คือ ศาสนาพุทธ พระมหากษัตริย์ ภาษา
 ไทย เป็นต้น

2. วัฒนธรรมรับช่วง ใ้แก่ วัฒนธรรมที่เอามาจากชาติอื่นมีอยู่ 2 อย่าง
คือ

2.1 วัฒนธรรมที่รับมาโดยไม่เปลี่ยนแปลง เช่น ภาพยนตร์ ความรู้ทาง
เทคนิคต่าง ๆ เป็นต้น

2.2 วัฒนธรรมที่รับเอามาแล้วเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้เหมาะสมกับสังคม
ของเรา ใ้แก่ การที่เรารับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมตะวันตกแล้วเอามาจัดแปลง
ให้เหมาะสมกับสังคมไทย เช่น อาหารฝรั่ง ปรับรสแบบไทย เป็นต้น (คณาจารย์ภาค
วิชาสังคมวิทยา-มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2523 : 41)

ปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ในโลกติดต่อกันได้สะดวกขึ้น เพราะความเจริญก้าวหน้า
ทางวิชาการและเทคโนโลยีดังนั้นเมื่อคนต่างชาติ ต่างศาสนา ต่างภาษา ได้มีโอกาสพบ
หาสมาคมกัน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน เป็นเหตุให้เกิด
การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันโดยปริยาย วัฒนธรรมของชาติต่าง ๆ มีการแทรกซึมเกิด
ขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม ด้วยการอบรม สั่งสอน และการเอาอย่างกัน นี้เองคือ
สาเหตุหนึ่งที่ทำให้การประพคติเปลี่ยนไปจากเดิม การแทรกซึมของวัฒนธรรมนี้มีทั้งผลดี
และผลเสีย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการปฏิบัติแต่ละอย่าง และการยอมรับของสังคม เช่น เค็มคน
ไทยรับประทานอาหารควยมือ ปัจจุบันคนไทยส่วนใหญ่ใช้ช้อนหรือช้อนส้อม ถือได้ว่าเป็นผล
จากการแทรกซึมของวัฒนธรรมยุโรป และเป็นไปในทางดีเพราะสะดวกถูกสุขลักษณะของการ
กิน การทำความสะอาดก็ง่ายกว่า ประโยชน์ที่เกิดขึ้นนี้มีผลดีทั้งส่วนคนและส่วนรวม นับ
เป็นผลดีที่คนไทยยอมรับ แต่ก็มี การแทรกซึมของวัฒนธรรมบางอย่างที่เปลี่ยนไปแล้วเป็นที่
นิยมเฉพาะคนบางกลุ่ม คนบางกลุ่มไม่เห็นควยและไม่ยอมรับ การเปลี่ยนแปลงนี้มีก็จะอยู่
ในระดับที่เป็นค่านิยม เช่น การนิยมเพลงในจังหวัดระยอง การไม่ถือในเรือการร่วม
เพศที่ผิดศีลธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย การแต่งกายชนิดนุ่งน้อยห่มน้อยในที่ทั่วไป
 เป็นต้น พฤติกรรมที่คนบางกลุ่มแสดงออกและยอมรับเฉพาะกลุ่มนี้ คนในสังคมส่วนใหญ่
อาจไม่ยอมรับแต่ผู้ประพคติปฏิบัติอย่างเบินเฉย เพราะเขาได้ตัดสินใจเลือกปฏิบัติเช่นนั้น
เสียแล้ว (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2526 : 12-13)

จึงเห็นได้ว่าสังคมไทยนั้นได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมของคนต่างชาติมา มีบทบาทต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคมมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตก ความจริงแล้วการรับวัฒนธรรมต่างชาติมาเป็นสมบัติคนนั้นเป็นสิ่งที่ดีงาม เพราะทำให้สังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ก้าวหน้าทัดเทียมกับชาติอื่น ๆ แต่การที่จะรับมาโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องนั้นก็เป็นที่น่าสลดใจ เพราะวัฒนธรรมที่ไม่ถูกต้องนั้น อาจนำความเสื่อมเสียให้กับสังคมไทย คนไทยจึงจำเป็นต้องเลือกรับวัฒนธรรมที่ดีงามและเหมาะสมของชาวต่างชาติ เพื่อมาเสริมวัฒนธรรมดั้งเดิมของเราให้ดียิ่งขึ้น ส่วนวัฒนธรรมใดที่ดีงามอยู่แล้วก็ควรช่วยกันส่งเสริมและรักษาไว้เป็นสมบัติของชาติไทยต่อไป

สนธิ บางยี่ขัน (2524 : 157) ได้สรุปวัฒนธรรม ที่สังคมต้องการและจำเป็นต้องมี ออกเป็น 2 อย่าง คือ วัฒนธรรมทางวัตถุและวัฒนธรรมทางจิตใจ

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสุขทางกาย ได้แก่ ความอยู่ดีกินดี มีความสะดวกสบายในการครองชีพ สิ่งสำคัญได้แก่ สิ่งจำเป็นเบื้องต้นในชีวิต 4 อย่างคือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค กับสิ่งซึ่งเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ เพื่อการครองชีพ เช่น มียานพาหนะเพื่อการไปมาติดต่อหรือ เครื่องอาวุธยุทธโธปกรณ์สำหรับการป้องกันตัว สิ่งทั้งหลายดังกล่าวมานี้ มนุษย์จะมีชีวิตอยู่ได้ก็ด้วยอาศัยสิ่งสำคัญเบื้องต้น 2 ประการ คือ การเลี้ยงชีวิต และการรักษาชีวิต

2. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสุขทางใจ หมายความว่า สิ่งซึ่งทำให้ปัญญาและจิตใจมีความเจริญงอกงาม ได้แก่ การศึกษาวิชาความรู้ อันเป็นเครื่องบำรุงความคิดให้เกิดปัญญา และศาสนา จรรยา ศิลปะ วรรณคดี กฎหมาย ตลอดจนถึงระเบียบประเพณี ซึ่งเป็นสิ่งส่งเสริมความรู้สึทางจิตใจให้งอกงาม อันเป็นความสุขทางใจ

สุชีพ ปุณฺณานุภาพ (2500 : 45) ได้แบ่งเนื้อหาของวัฒนธรรมไทยออกเป็น 4 อย่าง ดังนี้

1. คติธรรม หมายถึงวัฒนธรรมทางศีลธรรมและทางจิตใจสำหรับยึดถือเป็นคติหรือเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ที่ปรากฏเป็นภานิตโโบราณหรือภานิตทางศาสนา เช่น การถือความกตัญญูเป็นหลักในชีวิต การถือความขยันหมั่นเพียรเป็นหลักในการสร้างตัวการ

ถือความซื่อสัตย์สุจริตเหมือนสิ่งใด ๆ การถือหลักทำประโยชน์ไม่มุ่งกอบโกยเพื่อตนเอง
ถ่ายเดียวเป็นวิธีการสร้างความคิด เป็นต้น

2. เนติธรรม หมายถึงวัฒนธรรมทางกฎหมาย พระราชกำหนด มหบัญญัติ
ระเบียบกติกาสังคมกำหนดถือปฏิบัติตาม การศึกษาและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์เหล่านี้โดย
ไม่ละเมิดเพราะเหตุใด ๆ จัดว่ามีวัฒนธรรมทางเนติธรรม แม้การปฏิบัติตามระเบียบข้อ
ปฏิบัติของโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ก็จัดว่าเป็นผู้มีวัฒนธรรมทางเนติธรรม
การกระทำใด ๆ ที่เป็นการขัดแย้งฝ่าฝืนระเบียบข้อปฏิบัติดังกล่าว ย่อมเป็นการขัดแย้ง
ว่าเป็นการกระทำที่ไร้วัฒนธรรมทางเนติธรรม และเป็นการทำลายวัฒนธรรมแม้จะควย
ความไร้สำนึกก็ตาม

3. วัตถุธรรม หมายถึงวัฒนธรรมทางวัตถุ เช่น การจัดบ้านเรือนที่อยู่
อาศัยให้สะอาดเรียบร้อย การมีระเบียบในการแต่งกาย การมีหลักเกณฑ์ในการใช้
เครื่องมือต่าง ๆ การมีศิลปกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ และการรักษาให้ถาวร
รวมถึงอุปกรณในการดำรงชีวิตทุกชนิด การช่วยกันรักษาความสะอาดของสถานที่ การ
แต่งตัวเรียบร้อยถูกต้องตามระเบียบ เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ

4. สหธรรม หมายถึงวัฒนธรรมทางสังคม ส่วนใหญ่เป็นหลักปฏิบัติเกี่ยวกับ
กับกลุ่มชน เช่น มารยาทในการร่วมประชุม มารยาทในการร่วมงาน มารยาทในการ
ร่วมโต๊ะอาหาร มารยาทในการโดยสารรถไฟ เรือยนต์ รถยนต์ เป็นต้น
วัฒนธรรมสาขานี้มุ่งให้บุคคลเข้ากันไต่กับสังคมส่วนรวม เพื่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกัน
และกัน ไม่มุ่งเอาแต่ประโยชน์คนฝ่ายเดียว

ส่วนสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2526 : 9) ได้แบ่ง
วัฒนธรรมออกเป็น 5 สาขา คือ

1. สาขามนุษยศาสตร์ (The Humanities) ได้แก่ วัฒนธรรมที่ว่าด้วย
ชนบทรณนิยม ประเพณี คุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรม ค่านิยม ศาสนา ปรัชญา
ประวัติศาสตร์ โบราณคดี มารยาทในสังคม การปกครอง กฎหมาย เป็นต้น

2. สาขาศิลปะ (The Arts) ได้แก่ วัฒนธรรมในเรื่องภาษา วรรณคดี
ดนตรี ทัศนศิลป์ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เป็นต้น

3. สาขาการช่างฝีมือ (The Practical Crafts) ได้แก่ วัฒนธรรม
ในเรื่องการเย็บปักถักร้อย การแกะสลัก การทอผ้า การจักสาน การทำเครื่องเงิน
เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องถม การจักดอกไม้ การทำตุ๊กตา การทอเสื่อ การประดิษฐ์
การทำเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

4. สาขาศิลปกรรมศิลป์ (The Domestic Arts) ได้แก่ วัฒนธรรมใน
เรื่องอาหาร เสื้อผ้า การแต่งกาย บ้าน ยา การดูแลเด็ก ครอบครัว การรู้จัก
ประกอบอาชีพช่วยเหลือผู้อื่นในครอบครัว เป็นต้น

5. สาขากีฬาและนันทนาการ (The Sports and Recreation) ได้แก่
วัฒนธรรมในเรื่องการละเล่น มวยไทย ฟันดาบสองมือ กระบี่กระบองกีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น

ในจุดหมายของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 4 ข้อ
ใหญ่ แบ่งเป็น 31 ข้อย่อย จะพบว่าเมื่อวิเคราะห์ดูแล้ว แต่ละข้อล้วนแต่เป็นจุดหมายที่
เกี่ยวกับวัฒนธรรม ไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่งในสองอย่างดังกล่าวข้างต้น เช่น ฟังตนเองได้
มีความเสียสละ เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ไม่เห็นแก่ตัว (กระทรวงศึกษาธิการ 2525:
ฐ-ณ) ฉะนั้น จุดหมายของการศึกษาก็คือการหิยยื่นวัฒนธรรมให้แก่พลเมืองนั้นเอง การ
ที่จะให้พลเมืองส่วนใหญ่ของชาติสืบวัฒนธรรมต่อไป เราจะต้องอาศัยกระบวนการถ่ายทอด
วัฒนธรรม ซึ่งมีอยู่ด้วยกันหลายขั้นตอน ตั้งแต่ครอบครัว โรงเรียน สถานที่ทำงาน ไป
จนถึงชุมชนที่อยู่อาศัย แต่ขั้นตอนที่นับว่าสำคัญมากขั้นตอนหนึ่งคือ โรงเรียน ซึ่งครูเป็น
บุคคลหลักในการถ่ายทอดวัฒนธรรม เราจะสังเกตเห็นได้ว่า ครูเป็นผู้มีอิทธิพลสูงสุดต่อ
นักเรียนในส่วนของความรู้อ่านเขียน เจตคติ ความเชื่อ รวมไปถึงสภาพจิต
ใจของเยาวชนด้วย ทั้งนี้เพราะเด็กไทยส่วนมากได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน
โดยเฉพาะในโรงเรียนประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาระดับบังคับจำนวน 6 ปี ทำให้เด็ก
ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากโรงเรียน ด้วยสาเหตุดังกล่าว ครูจึงน่าจะมีอิทธิพล
ต่อความคิดความอ่านของเด็กอย่างมากที่สุดในระยะแรกเริ่ม คือ ในชั้นประถมศึกษา
และมัธยมศึกษา ยิ่งกว่านั้นในระบบการศึกษาของไทย หนังสือ หอสมุด อุปกรณ์การเรียน
การสอนยังมีจำกัด ด้วยเหตุนี้ครูจึงเป็นที่ยึดในการให้การศึกษาอบรมทั้งในค่านิยมวิชาความ
รู้และวัฒนธรรมแก่นักเรียนมากกว่าในโรงเรียนของประเทศที่พัฒนาแล้ว ครูไทยจึงเป็นผู้
มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมของเด็กทั้งในค่านิยมและคุณภาพ (เอกสารการ

สอนชุกวิชา การศึกษากับชีวิตและชุมชน หน่วยที่ 11-15 มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
2523 : 53)

ใน พ.ศ.2531. โรงเรียนประถมศึกษาทั่วไปต่างได้ใช้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับปัจจุบัน
ผ่านมาเป็นเวลา 9 ปีแล้ว โดยนักเรียนซึ่งจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามหลักสูตรจะคง
สามารถควบคุมกาย วาจา ใจ อยู่ในขอบเขตที่คั่งงาม ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ทั้ง
สามารถสร้างประโยชน์แก่คนและสังคมได้ รวมทั้งมีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน
และปฏิบัติได้จนเป็นนิสัย (กระทรวงศึกษาธิการ 2525 : 216) ซึ่งเมื่อวัฒนธรรมอัน
คั่งงามเหล่านี้ ยึดติดแน่นในจิตใจนักเรียน ๆ ก็จะสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง อัน
จะเป็นผลดีต่อการพัฒนา เศรษฐกิจสังคมของประเทศและเป็นรากฐานความมั่นคงของชาติไทย

ควยความสำคัญของวัฒนธรรมและบทบาทของนักเรียนในการอนุรักษ์และสืบทอด
วัฒนธรรมดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร เกี่ยวกับบทบาท
ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม โดยมุ่งศึกษาเฉพาะ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในเขตกรุงเทพมหานคร เพราะนักเรียนเป็นผู้ได้รับความรู้
เป็นผู้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทย และจะเป็นเครื่องมือนำถ่ายทอดวัฒนธรรมไทยต่อไป
ทั้งนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นชั้นสุดท้ายในการศึกษาภาคบังคับและคงจะได้รับความ
รู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยครบตามหลักสูตร ส่วนเหตุที่ผู้วิจัยเลือกศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
เนื่องจากวิธีการดำเนินชีวิตของประชากรในกรุงเทพแตกต่างกับจังหวัดอื่น คือ ประชากรใน
กรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ไม่ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยการเกษตร โดยจะทำงานราชการ คาขาย
ประกอบการธุรกิจ อุตสาหกรรม และบริการมีระบบการทำงานและการพักผ่อนแบบสากลสมัย
ใหม่ ของชีวิตเมืองใหญ่ ๆ ทั่วไปในโลก มีความผูกพันกับปัจจุบันและอนาคตมากกว่ากับอดีต
ทั้งเศรษฐกิจ การอาชีพที่ค่อนข้างแข่งขันต่อสู้ในอาชีพ ทำให้นิสัยใจคอและค่านิยมของประชากร
ในกรุงเทพฯ เป็นคนละแบบกับคนในจังหวัดอื่นและวิถีชีวิตประจำวันของประชากรใน
กรุงเทพมหานคร จะได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมต่างชาติอยู่ตลอดเวลา และจากกรุงเทพมหานคร
ก็จะแพร่หลายสู่จังหวัดอื่น ๆ ทั้งนี้จากการศึกษาค้นคว้าจะไ้ทราบ บทบาทของนักเรียนชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย อันจะเป็นประโยชน์ในการ
ปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมบทบาทของนักเรียน รวมทั้งเป็นแนวทางในการจัดหลักสูตรเพื่อ

พัฒนาความเจริญก้าวหน้าทางเทคนิควิธีการเพื่ออนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมอันเป็นสมบัติล้ำค่าของชาติให้คงอยู่สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร เกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทย
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างครูและผู้บริหาร เกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทย

สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยเลือกศึกษาบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทยทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน เนื่องจากผู้มีหน้าที่ปลูกฝังวัฒนธรรมไทยที่สำคัญมี 2 ฝ่ายคือ ครอบครัวและโรงเรียน ซึ่งในการอบรมปลูกฝังวัฒนธรรมไทยทั้งที่บ้านและที่โรงเรียนต้องร่วมมือกัน ทว่าจากการประชุมสัมมนาเรื่อง "ก้าวใหม่ของสมาคมผู้บริหารและครูในปัจจุบัน" ในหัวข้อ "เยาวชนกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารและครู" ที่สำนักงานส่งเสริมเยาวชนแห่งชาติ พบว่าอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้บริหารไม่ดี เช่น ผู้ปกครองมองเห็นว่าการจัดการศึกษาเป็นหน้าที่โดยตรงของโรงเรียนซึ่งผู้บริหารไม่จำเป็นต้องยุ่งเกี่ยวเป็นต้น

ทว่าอุปสรรคของความร่วมมือระหว่างบ้านกับโรงเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า "บทบาทของนักเรียนในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทยในความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร มีความแตกต่างกัน"

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเฉพาะความคิดเห็นของครูและผู้บริหารเกี่ยวกับบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทย 5 สาขา คือ มนุษยศาสตร์ ศิลปะ การช่างฝีมือ คหกรรมศิลป์ และ กีฬาและนันทนาการ

คำจำกัดความ

วัฒนธรรมไทย หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามทั้งในส่วนรวมของชาติและของท้องถิ่นที่สังคมไทยยอมรับและปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เช่น ภาษามารยาท ขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ วัฒนธรรมไทยที่จะศึกษานี้หมายถึง วัฒนธรรม ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ แบ่งออกเป็น 5 สาขา คือ มนุษยศาสตร์ ศิลปะ การช่างฝีมือ คหกรรมศิลป์ และ กีฬาและนันทนาการ สาขามนุษยศาสตร์ ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ศาสนา ประวัติศาสตร์ เป็นต้น สาขาศิลปะ ได้แก่ ภาษา ดนตรี จิตรกรรม เป็นต้น สาขาการช่างฝีมือ ได้แก่ การเย็บปักถักร้อย แกะสลัก การจักตอกไม้ เป็นต้น สาขาคหกรรมศิลป์ ได้แก่ อาหาร เสื้อผ้า ครอบครัวยุคใหม่ เป็นต้น และสาขากีฬาและนันทนาการ ได้แก่ การละเล่น กีฬาพื้นบ้าน เป็นต้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2530 นี้

การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย หมายถึง การระวังรักษาให้วัฒนธรรมไทยคงอยู่ในสภาพเดิมเหมือนในอดีต เช่น ประเพณีลอยกระทง ซึ่งจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 ของทุกปี

การสืบทอดวัฒนธรรมไทย หมายถึง การถ่ายทอด การชักชวนหรือการเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมไทยจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่ง เช่น การชักชวนเพื่อน ๆ หรือคนรู้จักไปทำบุญตักบาตรในวันสงกรานต์ เป็นต้น

บทบาทในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทย หมายถึง พฤติกรรมที่นักเรียนกระทำ เพื่อจะรักษาวัฒนธรรมไทยให้คงอยู่ในรูปแบบเดิมตลอดจนเผยแพร่วัฒนธรรมไทยต่อไป เช่น นักเรียนควรทำบุญตักบาตรเช้าวันหนึ่งวัน เป็นต้น

ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดหรือการลงความเห็นของครูและผู้ปกครอง เกี่ยวกับบทบาทในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งการลงความเห็นนี้ มีทั้งลักษณะนิมาน (Positive) คือ เห็นสมควร สนับสนุน และในลักษณะนิเสธ (Negative) คือไม่เห็นด้วย

ครู หมายถึง ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2530 นี้

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดามารดาหรือผู้ให้ความอุปการะเลี้ยงดูรับผิดชอบนักเรียน ซึ่งกำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2530 นี้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษาในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทย
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาบทบาทของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ในการอนุรักษ์และสืบต่อวัฒนธรรมไทย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย